

TÁR C Z A.

J E L E N T É S

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1909. ÉV III. NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi* osztály anyaga kötelespéldányokban 3953 drb, áttétel útján 5 drb, ajándék útján 305 drb, vétel útján 370 drb, összesen 4633 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezen felül kötelespéldány czimén beérkezett: alapszabály 707 drb, egyházi körlevél 108 drb, falragasz 1695 drb, gyászjelentés 2113 drb, hivatalos irat 134 drb, műsor 261 drb, perirat 25 drb, szinlap 2033 drb, zárszámadás 739 drb, különféle 1211 drb, összesen 9026 drb apró nyomtatvány.

Vételre fordítottat: 4592·70 korona, 188·60 márka és 20·80 frank.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Allgemeine Gewerbeschule Basel, A Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége, Bányai Elemér, Biblioteca publica Porto, Borsod-miskolci közm. és múzeumegyesület Miskolcz, Budapesti tud. egyetem bölcsészettudományi karának dékánja (100 drb), Direktion de estradistika del Uruguay Montevideo, Érseki joglyceum Eger, Fejérpataky László dr., Fitos Vilmos dr., Fővárosi közmunkák tanácsa, Grosz Emil dr., Gulyás Pál dr., Győry Tibor dr., Handelsministerium Wien, Havass Rezső, Jasi-i egyetem rektora, Lechner Tibor, Le mouvement économique szerkesztősége Bukarest (3 drb), Mády Ferencz Alsó-Dabas, M. kir. belügyminiszterium (2 drb), M. kir. földtani intézet, M. kir. honvédelmi miniszterium (3 drb), M. kir. közp. statisztikai hivatal (3 drb), M. kir. országos meteorolog. és földmágnességi intézet (3 drb), M. kir. országos vízepítési igazgatóság, M. kir. pénzügyminiszterium (2 drb), Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Magyar mérnök- és építészegylet, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (2 drb), Mangold Lajos, Matica Srpska szerkesztősége Újvidék, Melich

János dr., Museum kr. českého Praha, Nagy Sándor, IV. Nemzetközi tejjgazdasági kongresszus, Pécsvárosi közkórház igazgatósága, Protestáns országos árvaegylet, Public library of Cincinnati, Sabalich G. Zára, Duc de la Salle Clavières Ayrens, Schönherr Antalné Nagybánya, Smithsonian Institution Washington (10 drb), Statist. Zentralcommission Wien (4 drb), Szalay Imre, Szilágyi Albert, id. Szinnyei József, Tuselich Adolf Oklau, Travniki kereskedelmi iskola igazgatósága, Vavrinecz Mór, Vértesy Jenő.

Nevezetesebb szerzemény: Miles M. Siebenbürgischer Wurgengel. Szeben, 1670 (80 kor.).

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt évnegyedben 1893 egyén 4984 kötet nyomtatványt használt; kölcsönzés útján pedig 304 egyén 714 kötetet.

A lefolyt évnegyedben 1414 munka osztályoztatott, amelyről 2040 czédula készült. Kötés alá készítettett 160 munka 205 kötetben.

A kötelezpéldányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 659 csomag érkezett; ugyaninnen 768 levél expediatott, a miből 320 reklamálás volt.

II.

A *kézirattár* az 1909. év harmadik negyedében ajándék útján 5 kötet újkori kézirattal, 8 irodalmi levéllel és 1 irodalmi analektával, vétel útján 2 kötet újkori kézirattal, áttétel útján 8 kötet újkori kézirattal és 5 irodalmi analektával, összesen 29 darabbal gyarapodott. Vételre 120 koronát és 29 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak dr. Bányai Elemér, ki néhány író hozzáintézett levelét, Melich János dr., ki egy vendnyelvű népdalggyűjteményt, Radnai Farkas besztercebányai püspök, ki Rómer Flóris utinaplóját az 1867-iki párisi vilákiállításról, Réthy László dr., ki a románok eredetéről szóló munkája német fordítását, özv. Schönherr Antalné, ki id. Ábrányi Kornél egy magyar rhapsodiáját a szerző saját kéziratában és id. Szinnyei József, ki Kazinczy Ferencz két levelét s a debreczeni kollégium hallgatóinak egy 1792-ig terjedő jegyzékét ajándékozta a kéziratárnak.

A szerzett anyagból kiemeljük az erdélyi fejedelemség XVIII. századi törvénykönyvét s a báró Wesselényi Miklós «Balitéletek» czimű munkájának kivonatát a szerző kezeirásában, valamint Russo Gregorio olasz krónikáját a XVI. századból.

A gyarapodás földolgozásán kívül folytatódott az irodalmi levelestár revíziója, azonkívül munkába vettük a zenei gyűjtemény végleges rendezését s a Pulszky Ferencz levelezése eddig rendezetlen részének földolgozását.

Az évnegyed folyamán 37 kutató 152 kéziratot, 145 irodalmi levelet és 1 irodalmi analektát használt. Kikölcsönöztünk 6 esetben 11 kéziratot és 1 irodalmi levelet.

III.

A *hírlaposztály* gyarapodása: A) Kötelezpéldányok: a) nyomdai kimutatással érkezett, csomagokban, 235 évfolyam 15.359 számban; b) számonként 5.457 szám; összesen 235 évfolyam 20.816 számban. B) Vásárlás Erdős Miklóstól 35 évf. 694 szám (amerikai hírlapok), Lappert Antaltól (108 kor.) 473 szám (külföldi kiegészítő hírlapszámok). C) Áttétel a könyvosztályból 187 szám. Végösszeg: 270 évf. 22.170 szám.

A könyvtár helyiségében 172 olvasó 418 kötet hírlapot, házonkívül 9 olvasó 15 kötetet használt; összesen 181 olvasó 433 hírlapkötetet.

Átnézett 270 évf. 16.573 szám. Czeduláztatott 407 évf., ebből új hírlap 31.

A nyomdai kimutatással érkezett kötelezpéldányok első ízben a növedéknaplóba jegyeztettek, minden alkalommal pedig külön nyilvántartó czedulákra. A számonként érkezettek hetenként besoztattak a betürendben tartott teljes anyagba.

IV.

A *levéltár* az elmúlt évnegyedben vétel útján 815 drb, ajándék útján 2 drb, a könyvtár más osztályából való áttétel útján 13 drb, hivatalból eszközölt másolatok útján 22 drb, összesen 852 darabbal gyarapodott.

A letéteményezett családi levéltárak száma az elmúlt negyedévben nem gyarapodott.

Ajándékkal Mayer Lőrinc nyug. kántortanító Dunacsébről gyarapította a levéltár anyagát.

Vételre fordított 9466.60 kor. és 55 márka.

A törzsgyűjtemény gyarapodásából a középkori iratok csoportjára esik 17 drb, az újabbkori iratokéra 780 drb, az 1848/49-es iratokéra 12 drb, a czimereslevelekére 41 drb, a fényképekére 2 darab.

A nevezetesebb szerzemények közül megemlítendő a Kardos Samu debreczeni ügyvédől vett gyűjteménynek utolsó csoportja, mely különösen Wesselényi Miklóstra vonatkozó iratokat tartalmaz, továbbá a Súlyom Fekete gyűjtemény kiegészítése gyanánt megvásárolt 434 drb irat, mely főleg Erdélyre vonatkozó iratokat tartalmaz nagy számmal. Kiemelendő még Kossuth Lajosnak 1849. október 8-án Viddinben kelt irata, melyben családját

Guyon Richard gondjaira bizza, mely darab gróf Kreith Bélától vásároltatott meg.

A czimereslevelek és nemesiratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1409. Zsigmond király czimereslevele a Garázda-család részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 2. 1415. Zsigmond király czimereslevele a Hotvafői-család részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 3. 1437. Zsigmond király czimereslevele a Pátrohi-család részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 4. 1508. ápril 9. Buda. II. Ulászló czimereslevele Hegyi István és Csortos László és Ferencz részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat, a czimerkép színes hasonmásával. — 5. 1526. június 18. Buda. II. Lajos czimereslevele Vásárhelyi Gergely részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat, a czimerkép színes hasonmásával. — 6. 1533. május 6. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Hevesi Bornemissza Benedek részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 7. 1551. márczius 2. Krakkó. Zsigmond Ágost lengyel király czimereslevele Chay István részére. Külföldi. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 8. 1552. szeptember 4. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Baslaci Jurkin Tamás részére. Külföldi. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 9. 1561. márczius 28. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Sikvai Bélaváry János részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 10. 1564. január 17. Bécs. I. Ferdinánd czimereslevele Skaricza máskép Lubwnych György részére. Ugyanaz. — 11. 1564. december 12. Bécs. Miksa király czimereslevele Ghyczy György és testvérei részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 12. 1566. június 29. Thury Gáspár és társai czimerkerő folyamodványa. Egyszerű, XVIII. századi másolat. — 13. 1568. márczius 27. II. János király czimereslevele Demjén mester részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 14. 1573. augusztus 9. Bécs. Miksa király czimereslevele Kunsch György részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 15. 1580. márczius 19. Prága. II. Rudolf czimereslevele Vincze Márton részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 16. 1582. december 3. Varsó. Báthory István czimereslevele Rozsnyay Dávid részére. Ugyanaz. — 17. 1583. április 28. Pozsony. II. Rudolf czimereslevele Szőke Péter részére. Ugyanaz. — 18. 1597. augusztus 1. Prága. II. Rudolf czimereslevele Thury Gergely részére. Eredeti. — 19. 1600. augusztus 13. Prága. II. Rudolf czimereslevele Bierdämpfel János részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 20. 1602. október 1. Prága. II. Rudolf czimereslevele Hüttl Kristóf, Farkas, Kristóf és Vilmos részére. Külföldi. Ugyanaz. — 21. 1630. szeptember 15. Szamos-

útvár. Brandenburgi Katalin czimereslevele Vargyasi Kósa János részére. Ugyanaz. — 22. 1630. február 13. Bécs. II. Ferdinánd czimereslevele Bermayr Farkas részére. Ugyanaz. — 23. 1632. május 3. Gyulafejérvár. I. Rákóczi György czimereslevele Váradi Köleséri Mihály részére. Ugyanaz. — 24. 1635. január 17. Sopron. II. Ferdinánd czimereslevele Beleznay Ferencz részére. Eredeti. — 25. 1635. július 6. Bécs. II. Ferdinánd czimereslevele Horváth Mihály részére. Egyszerű, XIX. századi másolat, Nagy Iván gyűjteményéből. — 26. 1646. szeptember 28. Pozsony. III. Ferdinánd czimereslevele Szabados Kristóf részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 27. 1655. április 26. Pozsony. III. Ferdinánd czimereslevele Ujfalussy György részére. Eredeti. — 28. 1662. május 2. Bécs. I. Lipót czimereslevele Khácsér János részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 29. 1665. április 22. Bécs. I. Lipót czimereslevele Váradi Köleséri Sámuel részére. Ugyanaz. — 30. 1667. február 8. Bécs. I. Lipót czimereslevele Berger Lőrincz részére. Ugyanaz. — 31. 1667. május 10. Trenčsén vármegye nemesi bizonyítványa Podhragyai László részére. Egyszerű, XIX. századi másola., Nagy Iván gyűjteményéből. — 32. 1676. november 18. Gyulafejérvár. Apafi Mihály czimereslevele Dálnoki Gothárd Jakab részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 33. 1696. deczember 14. I. Lipót czimereslevele Köleséri Sámuel részére. Ugyanaz. — 34. 1701. február 22. Bécs. I. Lipót czimereslevele Gyurka Demeter részére. Ugyanaz. — 35. 1702. január 10. Bécs. I. Lipót czimereslevele Seewaldt Márton részére. Ugyanaz. — 36. 1726. június 18. Bécs. VI. Károly czimereslevele Paur Antal részére. Ugyanaz. — 37. 1777. június 7. Bécs. Mária Terézia czimereslevele Taborovics Gábor részére. Külföldi. Eredeti. — 38. 1778. január 19. Szatmár vármegye nemesi bizonyítványa a Thury-család részére. Eredeti. — 39. 1822. május 3. Bécs. I. Ferencz czimereslevele Wentzel József részére. Egyszerű, hivatalban készült másolat. — 40. 1835. szeptember. Szatmár vármegye nemesi bizonyítványa a Thury-család részére a családnak erre vonatkozó folyamodványával együtt. Eredeti. (2 drb.) Megjegyzendő, hogy e gyarapodásnak azon darabjai, melyek Nagy Iván gyűjteményéből származnak, Nagy Ivánnak régebben megvett, a kéziratárban lévő másolataiból utólag választattak ki a levéltár részére. Azonkívül megjegyzendő, hogy a M. Heraldikai és Genealogiai Társasághoz beküldött czimereslevelekről a levéltár részére ez évben egyszerű másolatok készítettek.

A lefolyt évnegyedben 43 kutató 31.656 darabot használt. Kikölesönöztetett 1 térítvényen 31 drb irat.

A negyedévi szerzemények földolgozásán és a végleges növedéknaplóba való beírásán kívül befejeztetett a Görgey-család

levéltárának kiegészítésére beérkezett újabb letétemény földolgozása, melynek állománya a következő: 6 drb XIV. századi, 1 drb XV. századi eredeti irat, 35 drb középkori oklevélmásolat, 37 drb XVI. századi, 329 drb XVII. századi, 2630 drb XVIII. századi, 295 drb XIX. századi, 9 drb XX. századi irat, 22 drb genealogiai tábla, 15 drb térkép és tervrajz és 53 drb elenchus és iratjegyzék, összesen 3432 drb irat. A Szunyogh-levéltár bővítése a XIX. századig haladt előre és előreláthatólag október hó folyamán e levéltár is végleg rendezve lesz. Folyamatban van jelenleg még a Kapuváry-család levéltárának rendezése.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1908-BAN.

A könyvtári munkálatok az elmúlt évben is rendszeresen folytak. A könyvtárnokság működése nemcsak a már rendezett szakok folytatólagos kiegészítésére szorítkozott, hanem az évek óta összegyűlt iskolai könyvek lajstromozása is megkezdődött.

Különös gondot okoz azonban a könyvek elhelyezése. A könyvek sok helyen három sorban vannak berakva, a mi a keresést nagyon megnehezíti. Eddig, a mennyire a könyvtár költségvetése engedte, pótállványokkal segítettünk az elhelyezésen. Sajnos, a legközelebbi jövőben a költségvetés megszorítása miatt ez elmarad. Ugyancsak ez fogja okozni azt is, hogy a könyvek bekötötése csak a legszükségesebbre fog szorítkozni.

A könyvtár rendezéséről a következő adatok tanúskodnak. A rendezett tudománysszakok száma 54; ezek 78.197 munkát foglalnak magukban, és pedig:

Bibliographia 1342, Encyklopaedia 161, Philosophia 2087, Mythologia 123, Theologia 4870, Paedagogia 2482, Széptudomány 1010, Anthropologia 579, Jogtudomány 1433, Magyar Jogtudomány 2034, Politika 3083, Magyar Politika 3014, Magyar országgyűlés 95, Történelem 6594, Magyar Történelem 3570, Életírás 3376, Földrajz 1128, Magyar Földrajz 615, Térképek 936, Utazás 1390, Statisztika 833, Schematismus 354, Hadtudomány 1059, Régészet 1535, Éremtud. 255, Matematika 1300, Természettudomány 253, Természettan 1096, Vegytan 478, Természettudomány 140, Állattan 763, Növénytan 498, Ásvány- és földtan 592, Gazdaságtan 4800, Orvostudomány 2653, Nyelvtudomány 2657, Classica-philologia 1065, Görög irodalom 924, Latin irodalom 998, Újlatin irodalom 836, Magyar nyelvészet 688, Régi magyar irodalom 679, Magyar irodalom 5945, Germán irodalmak 2009, Francia irodalom 1071, Olasz-spanyol irodalom 292, Szláv irodalom 493, Keleti irodalmak 1950, Incunabulumok 445, Akadémiák és társulatok kiadványai 664 Magyar Akadémia kiadványai 394, Magyar folyóiratok 403, Külföldi folyóiratok 207, Bolyaiana 41.